

Utemiljö och mobilitet – dagens möjligheter, morgondagens utmaningar

Agneta Ståhl (professor, Teknik och samhälle, Lunds Tekniska Högskola)

CASE-dagen DET HÄLSOSAMMA ÄLDRENDET
30 augusti 2011

Innehåll

Varför CASE forskar om äldres trafikmiljö/gångmiljö/utemiljö och mobilitet

Forskning inom CASE om äldres utemiljö och mobilitet

CASE-dagen DET HÄLSOSAMMA ÄLDRENDET
30 augusti 2011

Svensk Policy

- ➔ "Allmänna platser, dvs byggnader och den fysiska miljön, ska vara tillgängliga och användbara för alla"
- ➔ Ökad mobilitet – målet
- ➔ Prop 2000/01:48
Föreskrifter: HIN 1, BFS:2003:19, Föreskrifter och råd till "Enkelt avhjälpna hinder", Boverkets författningssamling

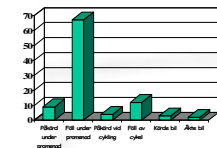
CASE-dagen DET HÄLSOSAMMA ÄLDRENDET
30 augusti 2011

Äldres fallolyckor är orsakade av.....

Enligt Ståhl, 1987 o Ståhl & Berntman, 2007; "Trafiksäkerhet för äldre..."

- ➔ ojämnheter i gångbanor och trottoarer
- ➔ håligheter i gångbanor och trottoarer
- ➔ olämpliga material på gångbanor och trottoarer
- ➔ olämpliga avfasningar
- ➔ snö och is

Självrapporterade skador av äldre

Enligt Ståhl, 1987 "Trafiksäkerhet för äldre..."

CASE forskning om mobilitet och utemiljö

En syntes från 2000-talet

Drygt 30 publikationer

ENABLE-AGE – fokus "friskt åldrande"

SIZE – fokus barriärer för mobilitet

SCAMOB – fokus fysisk aktivitet

"Kom så går vi" – fokus brukarmedverkan och åtgärder för ökad tillgänglighet, användbarhet, säkerhet och trygghet

"Att promenera på äldre dar" – fokus tillgänglighet, användbarhet och nöjdhet samt åtgärder

Metodik

Kvantitativa metoder; kartlägga t ex problem/olycksrisker

postenkät/resdagbok/ombordintervjuer

bedömningar/inventeringar

olycks- och skadedata

stated preferences - värdering

Kvalitativa metoder; förstå sammanhang; upplevelse

medföljande observation

kritiska incidenter

intervju (fokusgrupp; personlig djupintervju)

Forskningscirklar; brukarinflytande t ex vid

åtgärdsframtagning

implementering

Mobilitet

Vad innefattar äldre i begreppet

"Dagliga" aktiviteter som handla, besöka släkt o vänner, sjukvårdsbesök

Rekreation som olika kulturella arrangemang

Promenera

Hjälpa och stödja andra; vara betydelsefull

Fortsätta som vanligt – motivation

Undvika ensamhet

Hur rörliga är äldre?

Flertalet är ute dagligen

Flertalet är nöjda med sin rörlighet

Men, många skulle gärna vilja ha möjlighet till större rörlighet

En stor grupp - ca en fjärdedel till en tredjedel anser sig vara begränsade

Faktorer som påverkar mobiliteten

Personliga faktorer

Hälsa - subjektiv värdering

Funktionella begränsningar – framförallt rörlighet men även syn och kombinationer

Demografi - ålder, kön

Psykologiska faktorer - rädsla, oro framförallt kvinnor, ensamboende, problem att röra sig på grund av sjukdom

XXXX
XXXXX

Faktorer som påverkar mobiliteten

Gånghjälpmedel – tillgång och användning - kombinationer

Underlättar möjligheterna till ett rörligt liv men kan även vara hindrande

Acceptans, stigmatisering

Erfarenhet av hjälpmedlet

Prestanda hos hjälpmedlet

Utformningsdetaljer i miljön –

komplext samspel

Transporten av hjälpmedlet

CASE-dagen DET HÄLSOSAMMA ÄLDRADET
30 augusti 2011

Löfqvist, C., Nygren, C., Brandt, Å., & Iwarsson, S. (2008). Very old Swedish women's experiences of mobility devices in everyday occupation – A longitudinal case study. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, available electronic, 19, 1-12.

Syftet var att undersöka hur tre äldre ensamboende svenska kvinnor (86-94 år) upplevde användandet av förflyttningshjälpmedel i vardagen

"jag skulle inte komma ut utan min rollator men jag hatar att vara beroende av den"

"de är problematiskt med rollatorn; jag kan gå var jag vill men jag tycker det är jobbigt för andra människor – det är alltid någon som får gå åt sidan för att lämna plats åt mig"

CASE-dagen DET HÄLSOSAMMA ÄLDRADET
30 augusti 2011

Faktorer som påverkar mobiliteten

Barriärer i utemiljön

Fysiska barriärer; kantstenar, ojämnheter, smala trottoarer, brist på bänkar och toaletter, långa avstånd, trappor och steg

Dynamiska faktorer; varierande underhåll, dålig snöröjning och halkbekämpning, andra trafikanter och deras beteende, cyklisters framfart, gröntid i signalregleringar

XXXX
XXXXX

CASE

Åtgärder för att reducera upplevda hinder / barriärer

Exempel från Kristianstad

"Kom så går vi"

CASE-dagen DET HÄLSOSAMMA ÄLDRADET
30 augusti 2011

  CASE

"Kom så går vi"

Enligt Ståhl & Iwarsson 2007 "Tillgänglighet, säkerhet och trygghet..."

Målsättning

- Utveckla kunskap om tillgänglighet, säkerhet och trygghet i äldres utemiljöer – möjlighet att bo kvar i sin invanda miljö
- Ta fram åtgärdsprogram som ligger till grund för ombyggnad
- Processinriktat arbete och forskningscirkel
- Äldres engagemang, inflytande och delaktighet

"Kom så går vi" **CASE**

Enligt Ståhl & Iwarsson 2007 "Tillgänglighet, säkerhet och trygghet..."

Resultat från forskningscirkel

Åtgärder med prioritet 1
Ledord: Helhetssyn; Stråk; Till nytta för så många som möjligt; Utgå från rollatoranvändare

Generella åtgärder

- Separering mellan fotgängare o cyklister
- Bättre snöröjning / halkbekämpning
- Bättre renhållning av löv m m / sopning
- Fler bänkar
- 30 km i hela området
- Enkelriktning

Punktinsatser

- Bredare trottoarer
- Avfasade kanter bl a vid övergångsställen
- Jämnare beläggning på trottoarer

CASE-dagen DET HÄLSOSAMMA ÄLDRADET
30 augusti 2011

  CASE

"Kom så går vi"

Enligt Ståhl & Iwarsson 2007 "Tillgänglighet, säkerhet och trygghet..."

Slutsatser

- ➔ **Tillgängligheten i området ökade**
Färre miljöhinder registrerades i efterstudien
- ➔ **Användbarheten i området ökade**
Andelen som anger specifika problem har minskat kraftigt
- ➔ **Tryggheten i området ökade**
Mycket positiva kommentarer även om detaljer kvarstår
- ➔ **Genomförda åtgärder värderades överlag positivt**
Avfasade kanter, Jämnare trottoarer, Snöröjning – halkbekämpning, Separering cyklister – fotgängare
- ➔ **Men utevistelsen/mobiliteten ökade trots detta inte**
Men när man är ute rör man sig lättare, med färre problem och med mindre rädsla

 Vägverket **KRISTIANSTAD**

*; Äldres delaktighet, erfarenheter
och synpunkter är i fokus*

*Resultaten bygger på kombination av
flera metoder*

*Många intressenter – bredare perspektiv
och kunskap*

*De små
detaljerna betyder mest! Övriga
och ny kunskap för planerarna*

CASE-dagen DET HÄLSOSAMMA ÅLDRADET
30 augusti 2011

Slutord

CASE-dagen DET HÄLSOSAMMA ÅLDRADET
30 augusti 2011

AGNETA STÅHL
+46 46 222 91 32 och 222 18 94
agneta.stahl@tft.lth.se

www.tft.lth.se/competencecenter

